

Københavns og Vartov Valgmenigheder

December 2014 Nr. 4

Hvis han vil, så vil jeg også

22. søndag efter trinitatis – Mattheus 18,1-14

Menneskene stræber uophørligt efter at forøge deres magt. Det skyldes ikke alene at man ikke kan stille sig tilfreds med hvad man har, men at man ikke kan bevare hvad man *har* opnået hvis ikke man skaffer sig *mere* magt. Det skrøbelige ved magt er at den hele tiden må bekræftes. Det fører uundgåeligt til rivalisering mellem mennesker, for rigdom, ære og magt kan kun opretholdes og forøges ved at bekæmpe andre som vil det samme. Har man fortrængt én fra hans position, er man udsat for at blive fortrængt af andre. Rivaliseringens spiral er endeløs. Det er alles krig mod alle.

Der er genkommende episoder hvor Jesu disciple rivaliserer mod hinanden. I dagens tekst spørger de Jesus: 'Hvem er den største i Himmeriget?' Man skulle ellers synes at var man endelig i himmeriget, var det vel ikke så vigtigt hvem der måtte være den største. For himmeriget er dér hvor man har det mere end godt – hvis man ellers kan tillade sig at tale så lavt om det. Men selv dér, selv i himmeriget, fortsætter deres kamp om al verdens ære, magt og guld.

Alle mod alle. Det er den fællesskabsopløsende kamp som mennesker har ført mod hinanden fra før de lod sig civilisere, men som nu igen slår ind i vores samfund. Civilisation, det er samkvem hvor mennesket dæmper sit begær efter behovstilfredsstillelse, hvor det afstår fra at pukke på sin egen ære, hvor det begrænser sin magtudfoldelse og overlader noget af den til andre, til staten. Denne tilbageholdenhed – villet eller tvungen – har været en betingelse for menneskeligt fællesskab.

Men det er ikke tilbageholdenheden der stimuleres for tiden. Det er som om den stat der tidligere tog vare på samfundets fællesskaber, har indstillet sig på konkurrence, ikke alene med andre stater, men også mellem sine borgere. Det er blevet en betingelse for vores velfærd. Alles konkurrence mod alle.

Rivaliseringen mellem individerne tager til. 'Hvis han må, så må jeg også. Hvis hun vil, vil jeg også.' Og staten beskytter os ikke længere mod hinanden. Ja, det er som om staten er *imod* civilisationen. Som om vi er på vej tilbage til naturtilstanden hvor menneskets stadige forøgelse af sin magt

sker på andres bekostning så kun de stærke overlever. Spørgsmålet har i hvert fald ikke mistet sin aktualitet: Hvem er den største i riget?

Jesus svarer disciplene ved at kalde et lille barn hen til sig, stille det midt iblandt dem og sige: 'Hvis I ikke vender om og bliver som børn, kommer I slet ikke ind i Himmeriget.' Det betyder: Hvis I ikke holder op med alle jeres indbyrdes rivaliseringer, går fællesskabet i opløsning. Himmeriget er indbegrebet af dét menneskelige fællesskab som ingen er udelukket fra, for det er børn ikke.

Alle andre fællesskaber bliver derimod til ved at nogen lukkes ude. Man er aldrig mere sammen end når der er nogen der *ikke* er med. Hende man kan snakke om, ham man kun kan beklage. Så hygger vi os rigtigt. Sladderens diskrete charme. Og når det ikke er diskret, kan hele organisationer og netværk bindes stærkere sammen ved den de udelukker. Fodboldforbund hænger sammen når de hænger én spiller ud. Sammenholdet i klassen vokser når én mobbes. Pressens etik styrkes når én gøres til skurk. Samfundets moral er aldrig så høj som når én falder. Og ja, kirkens rettroenhed er aldrig så stærk som når én præst forkætres.

Således har enhver skandale noget oplivende ved sig. Den bekræfter de menneskeskabte fællesskaber og sikrer dem mod opløsning. Alle-mod-alle bliver til alle-mod-én.

Sådan *må* det gå. Skandalen som udvirker det, er en social nødvendighed. Nogen *må* falde udenfor. Jesus siger det klart og utvetydigt: 'Ve verden for det, der fører til fald. Vel *må* der komme fald, men ve det menneske, ved hvem faldet kommer.' Faldet, skandalen er uundgåelig. Den indtræffer for at rivaliseringen mellem mennesker – alles krig mod alle – ikke skal ødelægge

samfundet, fællesskabet, men samle det i udstødelsen af den ene, af den der falder udenfor.

I et før-civilisatorisk samfund løste man en konflikt ved at bestænke en buk med blodet fra konflikten og så jage denne syndebuk ud i ørkenen hvor den omkom. Så var samfundet rensat. Syndebukken *var* skyldig, og for at man kunne være helt sikker på at finde den skyldige, trak man lod.

Er vi kommet så meget videre? Bærer vi ikke på en kun lettere forfinet udgave af det primitive begær som skandalen tilfredsstiller? 'Skynd jer, kom og se!' Skandalen *må* komme, men ve menneskeverdenen for det. Og ve det menneske ved hvem faldet kommer.

Man har ment at Jesus her hentyder til Judas som skal blive årsag til hans korsfæstelse. At Judas' forræderi bringer Jesus til fald, og at det er værst for Judas. Det er muligt. Men det kan også betyde at det er Jesus selv, Guds søn, menneskesønnen, som er offer for skandalen. Det er ved hans lidelse og død at alting omvælttes. Hans fald *må* komme fordi han står i modsætning til 'samfundet'. Hans skandaløse død *må* ske fordi han som Guds søn er den eneste som *alle* i hele verden kan blive enige om at vende sig imod og udstøde.

Jesus må lide, dø og opstå hvis rivaliseringernes spiral skal brydes. Hvis syndebukkerne skal have en chance for at blive rensat for den skyld man tillægger dem. For han, Guds søn – ene af alle – er uden synd. Jesu død på korset er den begivenhed der viser at syndebukken *er* uskyldig – og at det er os der *gør* den skyldig.

Selve korsfæstelsen af Guds søn viser os at *vores* fællesskaber beror på udstødelse. På vores hæmningsløse begær efter stadig forøgelse af magt. Det afslører Gud ved sit magtafkald. Ved faldet, ved skandalen, ved 'korsets skam'. Vi forstår at han ikke *er* skyldig, men at det er os der *gør* ham skyl-

Dagens skole og dengangs Grundtvig

2014 er et centralt år for den danske folkeskole. Dels er det i år, at skolen kan fejre 200-års fødselsdag, dels har folkeskolen fået en ny lov, som er blevet kaldt den mest omfattende skolereform nogensinde. Det første er sandt – det sidste kan diskuteres, og grundlæggende er reformen i hvert fald ikke groet i den grundtvigske have!

I 1814 fik Danmark som et af de første lande i verden en lovgivning om skolegang, som gjaldt for alle børn i landet. Det var faktisk 3 love: en for landet, en for købstaden og en for København, men alle indførte de skolepligt i Danmark, og de havde samme formål for skolegangen, nemlig at gøre børnene til gode kristne og nyttige borgere. Skolepligten kunne dog efter ansøgning erstattes af hjemmeundervisning, hvis forældrene ”...ved en Student, seminaristisk oplært Skole-lærer eller paa anden Maade saaledes [ville] drage Omsorg for deres Børns, Myndlingers eller Tyendes Underviisning...” Skolepligten blev først afskaffet i 1855, hvor der blev almindelig adgang til for forældre uden ansøgning at sørge for deres børns undervisning, hvis de blot meddelte myndighederne det. Dette blev grundlaget for oprettelsen af friskoler. Derfor blev loven fra 1855 kaldt ”friskoleloven”. I 1915 blev ændringen fra skolepligt til undervisningspligt indføjet i Grundloven.

Grundtvig var 32 år i 1814, men var på det tidspunkt ikke voldsomt optaget af børneskolen. Ja, faktisk mente han, der selv var blevet hjemmeundervist indtil sit 15. år, hvor han kom i latinskolen, at børn ikke skulle gå i skole, men undervises derhjemme. Han har derfor heller ikke i sine skrifter eksplicit forholdt sig til Almueskolelovene, da de blev dekretet i 1814. Det er først senere, i 1830’erne, at

han begynder at udbygge sine tanker om *folkelig oplysning* – herunder skolegang for børn. Et af hans centrale værker om børneskoleundervisning er skriftet *Statsmæssig Oplysning*, som han skrev i 1834, men som først blev udgivet i 1983. Karakteristisk er det, at Grundtvig ikke udtænkte en samlet pædagogisk teori byggende på et grundlæggende pædagogisk og didaktisk tankesæt. For Grundtvigs tanker om den folkelige oplysning og skolens undervisning kunne ikke adskilles fra hans menneskesyn, kristendomssyn og samfundssyn. Der er forskellige måder at sammenfatte Grundtvigs pædagogiske tanker på. Når jeg derfor i det nedenstående drister mig til et bud på, hvad der er centralt i Grundtvigs pædagogiske tænkning, er det med udgangspunkt i *min* reception af Grundtvig og med baggrund i min store skepsis over for den uddannelsestænkning, der er herskende i dag, og som er grundlag for den nye folkeskolereform.

I kort form og ’oversat’ til dagens sprog og med et klassisk Grundtvig-udtryk i parentes mener jeg, at Grundtvigs pædagogiske tænkning kan beskrives i følgende 10 ud-sagn:

1. Skolens fokus skal først og fremmest være på elevernes liv her og nu – og derefter på deres fremtid (livsoplysning).
2. Skolens undervisning skal vægte den sanselige, følelsesmæssige og den rationelle tilgang til livet ligeværdigt (det hele menneske).
3. Undervisningens metode skal prioritere fortælling, dialog og det talte ord (det levende ord).
4. Skolen skal give eleverne forståelse for, at alle mennesker og tanker, ting og handlinger i livet her og nu indgår i en sammenhæng spændt ud mellem en

fortidsfortolkning og en fremtidsforestilling (det historisk-poetiske).

5. Skolen skal hvile på forestillingen om og give forståelse for alle menneskers ligeværd (ligeværdighed).
6. Skolen skal give eleverne mod på og lyst til at få viden og færdigheder (dannelse, duelighed og lærdom).
7. Skolen skal afholde sig fra prøver, eksamen og karakterer, fordi skolens egentlige formål: at gøre eleverne klogere på deres liv, ikke kan måles og vejes.
8. Skolen skal underbygge elevernes personlige udvikling og selvindsigt gennem opbygningen af et forpligtende fællesskab og samvær mellem lærer og elev og eleverne imellem (vekselvirkning).
9. Skolen skal gennem eget eksempel give eleverne mod på og lyst til demokrati i alle sammenhænge (folkestyre).
10. Skolen skal grundlæggende opfatte sig selv som medarbejder på forældrenes opdragelsesopgave og derfor være styret af forældrene gennem et udstrakt skole/hjem-samarbejde (skolen skal være hjemmets forlængelse).

Disse opfattelser hos Grundtvig af skolens formål, indhold og indretning blev først og fremmest inspirationsgrundlag for de såkaldt grundtvig-koldske friskoler, men også den danske folkeskole blev, ikke mindst gennem lærernes seminarieuddannelse og visse undervisningsministres lovgivningsinitiativer, i nogen grad præget af dem. F.eks. fik folkeskolen som noget ganske særligt en klasselærerordning, fortælleformen og fællessangen blev udbredt i mange timer, ikke mindst i fagene dansk, historie og religion, som blev kernefag, og man talte langt op i skolens historie om at lærergerningen var et kald – dvs. havde med lærerens værdigrundlag at gøre. Det grundtvigske afspejlede sig også i folkeskolens formålparagraffer i lovene fra 1937, 1958 og 1975, som lagde hovedvægt på

elevernes personlige udvikling og understregede skolens hverdag som et børneliv med egen værdi.

Lovene efter 1975 blev mere og mere orienteret imod, at skolens opgave er at forberede eleverne til et liv *efter* deres skolegang, hvilket også afspejler sig i den nugældende formålparagraf, som vægter kundskabstilegnelsen – godt understøttet af en hverdagspraksis med prøver, tests og karakterer – og at skolen er til for et *kom-mende* voksenliv – og ikke et liv for børn og unge her og nu. Et sådant syn på skolen var Grundtvig meget modstander af – og han anså det for skadeligt, at skolen blev en forberedelse til ”*visse Levebrød*”. I meget malende billeder giver han udtryk for dette i skriftet ”Skolen for Livet og Academiet i Soer” fra 1838, hvor han skriver, at det er indbildning, ”*at Livet kan og skal lade sig forklare, før det leves, kan og skal lade sig omskabe efter de Lærdes Hoved, denne Indbildning, som maa gjøre alle de Skoler, den grunder, til Opløsningens og Dødens Værksteder, hvor Ormene leve flot paa Livets Bekostning, den Indbildning har jeg aldeles forsaget, og paastaaer, at naar Skolen virkelig skal blive en for Livet gavnlig Oplysnings-Anstalt, da maa den for det Første ikke gjøre Oplysningen eller sig selv men Livets Tarr til sit Oiemed; og for det Andet tage Livet, som det virkelig er, og kun stræbe at oplyse og fremme dets Brugbarhed; thi ingen Skole kan skabe et nyt Liv i os og maa derfor hverken nedbryde det Gamle eller spille Tiden med at udvikle de Regler, Man mener, et andet og bedre Liv, naar vi havde det, vilde følge.*”

Grundtvig ønskede en skole med værdi i sig selv og for menneskelivet her og nu. Men det er ikke den nye reforms skole. I den bliver børnelivet et gennemgangsrum frem mod en voksentilværelse som arbejdskraft og BNP-producenter og ikke et livsrum.

Thorstein Ballé

Nytårskoncert

Mandag den 12. januar 2015 kl. 17 i Vartov Kirke vil Inge Bønnerup bl.a. spille orgelmusik af årets fødselar Carl Nielsen, hvis 150 årsdag fejres over det ganske land. Carl Niensens sidste komposition blev det store orgelværk ”Commotio”, som efter planen er på koncertens program. Carl Nielsen studerede værker af italienske og tyske barokkomponister som G. Frescobaldi, D. Buxtehude og J.S. Bach for at leve sig ind i orglets verden, inden han selv komponerede for dette instrument; derfor er det naturligt ved nytårskoncerten også at spille orgelværker af disse komponister. Endeligt program fås ved koncerten. Der er fri adgang til koncerten, som varer ca. 45 minutter.

Korsang i Immanuelskirken

Under ledelse af organist Tom Ernst afholdes også i foråret korsangstimer ved orglet i Immanuelskirken i forlængelse af gudstjenester. Vi synger sange og salmer, en- og flerstemmigt. Korsangen er naturligvis for alle i begge menigheder. Tidspunkterne fremgår af gudstjenestelisten.

Hal Koch

Hal Koch (1904-1963) var en af de mest betydningsfulde danske teologer i det 20. århundrede, og hans virke rakte langt ud i det danske åndsliv. For eksempel har hans bog *Hvad er demokrati?* vundet stor og varig udbredelse. Under besættelsen var han formand for Dansk Ungdoms Samvirke, og i 1946 grundlagde han Krogerup Højskole. Johnny Christensen – som var elev på Krogerup 48-49 – holder ved *menigheds mødet mandag den 2. februar* foredrag om Hal Koch som han også personligt vedgår sin gæld til.

Samtale ud fra prædiken

Tirsdag den 24. februar kl. 16.30 inviteres til en samtale om kristendommen med udgangspunkt i en prædiken. Den finder sted i præsteboligen i Vartov, opgang E. Den pågældende prædiken vil blive lagt ud på hjemmesiden, men man kan også få den tilsendt hvis man et par uger forinden henvender sig til Niels Grønkjær.

Kvindernes stemmeret

I 2015 kan vi i Danmark fejre 100 års jubilæum for kvindernes stemmeret. Præstekonen og højskolemøren Jutta Bojsen Møller blev en af de centrale skikkelser i den tidlige kvindebevægelse da hun i 1894 blev formand for Dansk Kvindesamfund som under hendes ledelse voksede fra at være en lille borgerlig forening til at blive en landsdækkende organisation.

Ved *menigheds mødet mandag den 9. marts*, dagen efter kvindernes internationale kampdag, holder hendes oldebarn, Jutta Bojsen-Møller, foredrag om sin oldemor og hendes indsats.

Adresser

Præst: Niels Grønkjær, Løngangstræde 24, 2., 1468 København K, tlf. 33 13 30 31
e-mail: ng@kvvv.dk - hjemmeside: www.kvvv.dk

Københavns Valgmenighed

Formand:

Jens Hestbech
Gl. Kongevej 19, 3. th., 1610 København V
Tlf. 33 24 85 97/31 90 75 97

Forretningsfører:

Per Lund-Hansen
Jonstrupvangvej 8, 3500 Værløse
Tlf. 44 47 47 27/20 68 47 27
Bank: 0255 9 02 83 90

Kirketjener:

Rasmus Jensen
Amager Boulevard 101, 03-54
2300 København S. Tlf. 22 40 19 37

Organist:

Tom Ernst
Esplanaden 5B, st.tv., 1263 København K
Tlf. 33 12 69 52

Vartov Valgmenighed

Formand:

Vibeke Hein
Kongevejen 467 B, 2840 Holte
Tlf. 30 62 67 22

Forretningsfører:

Kurt Gottfredsen
Opnæsgård 57, 1. th., 2970 Hørsholm
Tlf. 31 95 63 72
Bank: 6194 - 4170277452

Kirketjener:

Søren Frank Jensen
Hiort Lorenzens Gade 21, 1. tv., 2200 København N
Tlf. 22 89 62 92

Organist:

Inge Bønnerup
Peter Bangs Vej 153, 1. tv., 2000 Frederiksberg
Tlf. 33 32 68 90

For børnepasning under gudstjenester: Kontakt Signe Rørdam Thomsen:
roerdam@hotmail.com

Valgmenighedernes hjemmeside er www.kvvv.dk

Bladets redaktion: Niels Grønkjær (ansv.havende), Lilly Wiberg, Søren Anker-Møller
Forsidevignet: Peter Hentze

Afsender:

Københavns og Vartov
Valgmenigheder
Løngangstræde 24, 2.
1468 København K

Gudstjenester i Vartov Kirke og Immanuelskirken*

1. januar 2015 (nytårsdag)

Vartov Kirke . . . . . kl. 16

4. januar (helligtrekonger)

Immanuelskirken . . . . . kl. 10

Korsang

11. januar (1. søndag efter helligtrekonger)

Vartov Kirke . . . . . kl. 10

Niels Thomsen

18. januar (2. søndag efter helligtrekonger)

Vartov Kirke . . . . . kl. 10

Immanuelskirken . . . . . kl. 16

25. januar

(sidste søndag efter helligtrekonger)

Vartov Kirke . . . . . kl. 10

1. februar (septuagesima)

Immanuelskirken . . . . . kl. 10

Korsang

8. februar (seksagesima)

Vartov Kirke . . . . . kl. 10

15. februar (fastelavn)

Immanuelskirken . . . . . kl. 10

Korsang

Vartov Kirke . . . . . kl. 16

22. februar (1. søndag i fasten)

Vartov Kirke . . . . . kl. 10

1. marts (2. søndag i fasten)

Immanuelskirken . . . . . kl. 10

Korsang

8. marts (3. søndag i fasten)

Vartov Kirke . . . . . kl. 10

15. marts (midfaste)

Vartov Kirke . . . . . kl. 10

Immanuelskirken . . . . . kl. 16

22. marts (Mariæ bebudelse)

Vartov Kirke . . . . . kl. 10

29. marts (palmesøndag)

Immanuelskirken . . . . . kl. 10

Korsang

Sommertid

2. april (skærtorsdag)

Vartov Kirke . . . . . kl. 10

3. april (langfredag)

Immanuelskirken . . . . . kl. 10

5. april (påskedag)

Vartov Kirke . . . . . kl. 10

6. april (anden påskedag)

Immanuelskirken . . . . . kl. 10

12. april (1. søndag efter påske)

Vartov Kirke . . . . . kl. 10

Torkild Thaning

19. april (2. søndag efter påske)

Immanuelskirken . . . . . kl. 10

Vartov Kirke . . . . . kl. 16

KALENDER

Mandag den 12. januar kl. 17:

Nytårskoncert i Vartov Kirke

Inge Bønnerup

Mandag den 2. februar kl. 19.30:

Johnny Christensen: Hal Koch

Mandag den 9. marts kl. 19.30:

Jutta Bojsen-Møller: Min oldemor og kampen for kvindernes stemmeret

Torsdag den 19. marts kl. 19.30:

Københavns Valgmenigheds årsmøde i Vartov

Mandag den 27. april kl. 19.30:

Vartov Valgmenigheds årsmøde

Søndag den 7. juni:

Foreningen af Grundtvigske Valg- og Frimenigheders årsmøde i Rødning

*Immanuelskirken ligger på Forhåbningsholms Allé 20, Frederiksberg.